

Dr. Gerevich József /pszichiáter, Klapka utcai
Drog Ambulancia/:

Előzetes megjegyzések a pszichiátriai
szekció munkája elé

A pszichiátria, mint tudomány, és a pszichiáterek, mint szakemberek a világ legtöbb országában a narkománok valódi érdekeit szolgálják, számukra érdemi segítséget nyújtanak. E segítség tartalma annak megfelelően változik folyamatosan, ahogyan a szakmai közfelfogásban a narkománokról alkotott kép, imágó állandó változást mutat. A nehézségeket a pszichiátria nézőpontjából elsősorban az jelenti, hogy a drogproblémák a humán életproblémák egészében sajátos helyet foglalnak el. A legfőbb jellegzetességek a következők:

- A drogproblémák hullámokban, ciklusokban jelentkeznek;

- A problémák köntösét át- meg átvezövik a különböző érdekeltségi rendszerek konkurrencia- és presztizsharcai;

- Ennek megfelelően elsősorban politikai kérdésként merülnek fel, és az orvosi kérdések alárendelődnek politikai szándékoknak;

- A drogproblémák információinak áramlását a deformált nyilvánosság jellemzi;

- A narkómánia pszichiátriai betegségfogalma nem fér bele a hagyományos betegségfogalomba;

- Emiatt és emellett a narkománok kezelése nem fér be a hagyományos egészségügy intézményes kereteibe;

- Ebből következően a drogbetegek kezelése a világon döntően nem orvosi intézményekben folyik;

- Maga a kezelés is sok sajátosságot mutat: elhúzódo, játszma-jellegű, a súlyponti

kérdések a beteg motivációja körül foregnak, a klasszikus pszichoterápia technikai nemigen alkalmazhatók, stb.

A narkománok pszichiátriai imágójában három korszak különíthető el. A klasszikus narkómánia-fogalom e század 20-as, 30-as éveiben kristályosodott ki; prototípusa az a heroinfüggő ember, aki már születése pillanatában a későbbi drogfüggőség által gúzsba kötött személyiség; végzettszerűen, obligát módon alakul ki nála a narkómánia, majd a tragikus végkifejlet, a halál. A második korszak a 60-as évek tekintélykrízisében fogant; a narkomániát felcseréli a transzcendentális élményt kereső, az LSD és a marihuána hatása alatt hallucinátoros "utazásokat" átélő kábítószer-élvező ember, aki ekkor szinte ideállá magasztosul. E két szélsőséges megközelítés szintéziséből születik az a mába érő korszak, amikor a narkomán emberkép fokozatosan differenciálódik, elveszíti mitikus töltetét, a józan tapasztalat tényei formálják.

Hazánkban a pszichiátria szerepe a narkomán betegek ügyében ellentmondásos. Míg a hetvenes években néhány pszichiáter hívja fel a közvélemény figyelmét a drogproblémákra, a pszichiátria egésze elhárította e problémákat, mivel nem illettek bele a hagyományos pszichiátriai gondolkodásba. Míg pszichiáterek maroknyi csoportja erős szupportív hálót jelentett a narkomán betegeknek, a pszichiátria intézménye alkalmatlan volt és maradt a humánus segítségre. A hetvenes évek búvóhely-funkciója a nyolcvanas évekre elveszítette progresszivitását, mert nem követte a hazai narkológia erőteljes fejlődése.

Valószínűleg arról lehetett szó, hogy a pszichiátria emancipációs nehézségei /és az ehhez kapcsolódó pszichiátriai jogi kultúra alacsony foka/ szakmánkat alkalmatlanná tették arra, hogy generátora legyen a narkológia fejlődésének. Jelenleg, a nyolcvanas évek végén, úgy tűnik, a problémák mértéke és a társadalmi önszervező erők kikényszerítették a narkológia alapkérdéseinek feltételét. Olyan kihívás ez,

amely nem maradhat válasz nélkül. A mai tudományos ülés első részében a jogászok egy csoportja feltette a kérdést, lehetséges-e a narkomán betegek kezelésének /kriminalizációjának/ humanizálása. A durva jogi szabályozást fel tudja-e váltani a korszerű pszichiátriai megközelítés? Van-e érett narkológiai szemlélete a pszichiátereknek? Fogadóképes-e a pszichiátria? A soron következő előadásokban rejlő válasz nem igényel magyarázatot.

Dr. Rácz József /szociálpszichológus, MTA
Pszichológiai Intézete/:

A személyiségjogok kérdése a drogfogyasztók
terápiájában

A tanulmányban elsősorban a drogfogyasztók szabadságának és személyiségjogainak érvényesítésével foglalkozom, elsősorban abban a vonatkozásban, ahogyan ezek a terápia során, az egészségüggyel való kapcsolatban megjelennek. Azt a kérdést vizsgálom, hogy e jogoknak az érvényesítése milyen pszichiátriai, egészségügyi konzekvenciákkal jár, illetve túllépve e szakmai kereteken, milyen erkölcsi problémák merülnek, mérülhetnek fel a témakör kapcsán.

A tanulmány témájának tárgyalásához szükséges egy rövid pillantást vetnünk a drogfogyasztás jelenségére. A drogfogyasztás nem egységes jelenség; a következőkben röviden csak néhány szempont megemlékezésével bontom fel ezt a jelenségekört.

A tulajdonképpeni drogfogyasztást tekintve különbség van a mennyiségi jellemzőket tekintve /kipróbáló, alkalmi, rendszeres droghasználó stb./; a megelőző, a társuló és a következményként fellépő kóros pszichopatológiai állapotok, interperszonális zavarok, beilleszkedési problémák minősége, súlyossága között. Mindezek a jellemzők kialakítják a drogfogyasztó magatartás különböző mintázatait. E mintázatok kialakulásának menetébe beleértjük a társadalmi minősítés, stigmatizáció okozta hatásokat is.

A társadalmi tradíció, a jog és az orvosi alkalmazás elkülöníti egymástól a szereket, illetve a szerhasználatok két nagy csoportját: a legitim és az illegitim szereket /illetve a jogi szabályozás a legális és az illegális csoportokat/. Ez a csoportosítás nem /feltétlenül/ függ össze a szereket veszélyességével. A három említett tényező /társadalmi tradíció, jogi szabályozás és az orvosi alkalmazás/ nem egyforma erő-